

Самборська С.І.

учениця 10 класу;

Пропастіна О.В.

учитель вищої категорії,

Кременчуцький ліцей № 4 «Кремінь»

Кременчуцької міської ради Кременчуцького району

Полтавської області

ЖІНОЧІ ОБРАЗИ РОМАНУ ОКСАНИ ЗАБУЖКО «МУЗЕЙ ПОКИНУТИХ СЕКРЕТІВ»

Першим жіночим образом в українській літературі прийнято вважати Ярославну з поеми «Слово про похід Ігорів». Її образ, сповнений глибокого ліризму й туги за чоловіком, є одним із символів жінки-берегині. Однак у сучасній літературі архетип жінки-дружини, жінки-матері, поступився, за характеристикою Тетяни Трофименко, новітньому образу «self-made стерви» [5, с. 260]. «Визначення значущості жінки не через її особистісні риси чи діяльність, а через готовність виступити інструментом збереження роду» [5, с. 255] втрачає панівні позиції. Пріоритетним нині є бажання жінки до самореалізації, її цінність для суспільства як індивіда.

Через процеси дестигматизації феміністичного руху та розвінчання стереотипів стосовно жіночого письма в останні десятиліття в українській літературі з'являється все більше яскравих, дієвих персонажок із активною життєвою позицією. Громадськість починає серйозно сприймати жіночу прозу як таку, що здатна висвітлювати важливі загальнолюдські теми, і поступово стає на шлях усвідомлення того, що результатом «жіночого письма» не обов'язково є «легке читиво».

На підтвердження думки про глибокодумність і конкурентоспроможність жіночого письма маємо роман Оксани Забужко «Музей покинутих секретів». У ньому авторка порушує багато актуальних питань української дійсності. Недаремно Newsweek Polska назвав роботу письменниці «романом

нобелівського класу» [4], а Л. Фінкельштейн, редактор О. Забужко – «Україною, яка вона є» [6]. Тут і ідея неперервності нитки життя, утілена в родинну сагу трьох поколінь, і викриття впливу політики на кожен ланку суспільного життя, і проблематика корумпованості влади, і намагання відкрити правду про суперечливу, табуовану й стереотипізовану радянською владою історичну тему – український визвольний рух.

Якщо оцінити текст навіть побіжно, то легко зрозуміти, що сюжет роману рухають жінки. Їх образи детальніші, складніші, ніж чоловічі. У цьому помітний певний символізм: сотні років у літературі не вистачало репрезентації персонажок, бо писали переважно чоловіки, а їхні героїні були об'єктивізовані та поверхові. Чоловіки не могли зрозуміти усієї глибини внутрішнього світу жінки, і ось на майже восьмистах сторінках Оксана Забужко намагається відновити справедливість.

Саме тому об'єктом нашого дослідження є жіночі образи. Їх ми розділяємо на три типи: «self-made стерва» [5, с. 260], «барбі-краля», «професійна дружина».

У вирі подій головна героїня роману – Дарина Гоцинська. Вона успішна журналістка, обличчя каналу. Її впізнають на вулицях. Дарина веде телепрограму «Діогенів ліхтар», де розповідає про маловідомих, однак «великих» людей: невидимий «фронт» небайдужих (її сюжет про священника, який усиновлював маленьких хлопчиків) або героїв, чії історії життя було спотворено й забуто (фільм про партизанку Гелю Довган). Головна героїня самодостатня, цілеспрямована, сильна духом патріотка. Вона розуміє всю складність та парадоксальність сучасного світу, який тримається на хитросплетінні інтриг, на нечесно зароблених брудних грошах та всюдисущній сексуалізації. Крізь тенета українського життя початку 2000-х Дарина продиралася самостійно, вибудовуючи з однаковим завзяттям та прагматизмом і кар'єру, й особисте життя. Жінка покладається в усьому на власні сили в усіх, вона досвідчена та знає неписані «закони» реального життя: жодної безкорисливості чи щирої допомоги. «Безплатно, Дарино, тільки мама цілує» [2, с. 337]. У межах дослідження доцільно розглянути її як представницю типу «self-made стерва» разом із сюжетним альтерего Дарини, її подругою

художницею Владкою, також наділеною всіма рисами сучасної сильної жінки.

Із самодостатньою та емансипованою Дариною різко контрастують жінки молодшого покоління (Светочка, Юлічка, Настуня), яких ми віднесли до типу «барбі-краль». Основною їх рисою є експлуатація сексуальності для досягнення власної мети. Авторка наділяє цих персонажок схожою грубувато-вulgаризованою характеристикою: всі вони одягнені в однакові модні бренди, потурають чоловічим бажанням, і вважають це єдиним способом життя жінки, згодні на відносини зі світом через об'єктивізацію. Суспільство в цьому випадку або необґрунтовано характеризує всіх жінок як «барбі-краль», або вважає «невирослими» дівчатами, що звикли «випрошувати» бажане: «мені її навіть якось шкода було – як дитину, яку недобрі дяді навчили кривлятися, і вже не поясниш їй, що великій дівчинці так поводитися неже» [2, с. 638].

Неперервність життєвого полотна, задіяність кожної людини в долі народу – це основний мотив, який наскрізно проходить через увесь роман О. Забужко «Музей покинутих секретів». Тому важливим є дослідити образи жінок-матерів, Ольги Федорівни (матір Дарини) та Нінель Устимівни (матір Владки), аби зрозуміти, як вони вплинули на формування світогляду своїх дітей. Різницю між цими персонажами авторка заклала навіть у їхніх іменах! Ольга Федорівна, наділена питомо українським іменем, є яскравою представницею архетипного образу жінки-берегині. Нінель Устимівна, ім'я якої є анаграмою до слова «Ленін», навпаки з'являється в романі як авторитарна радянська «зразкова дружина». Хоч персонажки надзвичайно різні, їх обох об'єднує неспиниме бажання передати своїм дітям найкраще, чого б це не коштувало. Усе життя вони поклали на вівтар материнства та захисту домашнього вогнища, тому їх віднесено до типу «професійних дружин».

У процесі дослідження ми виявили у «стереометричному багаточаровому романі» [1] протистояння архаїчних пострадянських поглядів (концепція «кожен сам за себе») могутньому українському націоналізму й патріотизму (ідея згуртованості й боротьби за свою країну). А також опозицію постмодерністських (окремо Дарина і Владка, окремо Светочка, Юлічка) і модерністських (Нінель та

Ольга) жіночих образів. Персонажок ми розділили на типи, відповідно до їхньої ролі у романі: «self-made стерва», «барбі-краля», «професійна дружина». Ці героїні різні, як і цінності, які вони транслюють, однак їхня основна роль полягає у висвітленні багатогранності жіночого світу.

Список використаних джерел:

1. Дубинянська Я. Ідеальний роман? [Електронний ресурс] / Яна Дубинянська // ЛітАкцент. – 2010. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2010/04/12/idealnyj-roman/>
2. Забужко Оксана. Музей покинутих секретів: Роман. – К.: КОМОРА, 2019. – 832 с.
3. Інтерв'ю газеті «Літературна Україна» [Електронний ресурс] // Офіційна сторінка Оксани Забужко. – 2008. – Режим доступу: <http://zabuzhko.com/ua/interviews/litukrainant.html>
4. «Музей покинутих секретів» Оксани Забужко увійшов до списку 20 найкращих романів 21-го століття [Електронний ресурс] // Українська літературна газета. – 2019. – Режим доступу: <https://litgazeta.com.ua/news>
5. #околотітературне: усе, що ви хотіли знати про сучасну українську літературу / Тетяна Трофименко; худ. О. Васьків. – Х.: Віват, 2019. – 288 с.
6. Стус Д. Оксана Забужко: «В українській культурі не було місця для осмислення екзистенційного досвіду жінки...» [Електронний ресурс] / Стус Дмитро // ZN.UA. – 2003. – Режим доступу: https://zn.ua/ukr/ART/oksana_zabuzhko_v_ukrayinskiy_kulturi_ne_bulo_mistsya_dlya_osmislennya_ekzistenynogo_dosvidu_zhin.html